

Ärende: VN/32825/2024

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av myndigheterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Folktingets utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av myndigheterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

Allmänt

Svenska Finlands folkting, nedan Folktinget, har till uppgift att främja Finlands svenskspråkiga befolknings rättigheter samt att arbeta för att utveckla dess kulturella och samhällseliga förhållanden och för att främja svenska språkets ställning i Finland.

Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) ställning till frågor som har betydelse för den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Begäran om utlåtande

Folktingets lagstadgade uppgift är även att arbeta för att utveckla den svenskspråkiga befolkningens kulturella och samhällseliga förhållanden och för att främja svenska språkets ställning i Finland.

Propositionen berör de språkliga rättigheterna, kulturarvet och utbildningen. Lagförslaget innehåller uppenbara konsekvenser för den svenska verksamheten vid den nya Utbildningsstyrelsen, men Folktinget har inte fått en officiell begäran om utlåtande. Folktinget har följaktligen på mycket kort varsel bekantat sig med huvuddragen i propositionen.

Språkkonsekvensbedömning

Folktinget påtalar att lagförslagets språkliga konsekvenser inte har bedömts under lagberedningen, trots att andra centrala konsekvenser av lagförslaget har bedömts. I bedömningen av språkliga konsekvenser ska bland annat individens rättigheter och myndigheternas verksamhet granskas. Bedömningen är central i synnerhet när förvaltningsstrukturerna förnyas, eftersom förvaltningen och dess personals språkkunskaper har en betydande inverkan på förverkligandet av de språkliga rättigheterna (Anvisningar om konsekvensbedömning vid lagberedning, Statsrådets publikationer 2022:75). Konsekvensbedömningarna är väsentliga för att belysa vilka verkliga effekter reformen har på den svenska verksamheten. Folktinget förutsätter att en grundlig språkkonsekvensbedömning utförs under den fortsatta lagberedningen.

Inledning

Skrivningarna om Utbildningsstyrelsens svenska enhet och Språkinstitutets svenska enhet har varit föremål för särskild granskning vid Folktinget.

Utbildningsstyrelsens svenska enhet

Enheten för den svenskspråkiga verksamheten ansvarar för utvecklingen av den svenskspråkiga utbildningen och småbarnspedagogiken samt de svenskspråkiga tjänsterna inom Utbildningsstyrelsens verksamhetsområde.

Lagförslaget om myndigheterna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

Ett generellt behörighetsvillkor för tjänstemännen som enligt nuvarande lagstiftning är högre högskoleexamen och förtrogenhet med uppgiftsområdet. I lagförslaget föreslår man att behörighetsvillkoret som gäller examen för den övriga personalen, som inte direkt lyder under generaldirektören, ska slopas. Om särskilda behörighetsvillkor (högre högskoleexamen, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde, ledarskapsfärdigheter) stadgas i fortsättningen endast för de ledande tjänstemännen som direkt lyder under generaldirektörerna. Om särskilda behörighetsvillkor (högre högskoleexamen, förtrogenhet med tjänstens uppgiftsområde, ledarskapsfärdigheter) stadgas i fortsättningen endast för de ledande tjänstemännen som direkt lyder under generaldirektörerna.

Folktingets ställningstagande

Ifall behörighetsvillkoren när det gäller högre högskoleexamen för tjänster stryks förändras även språkkunskapsvillkoren för den personal som anställs. Folktinget förutsätter att det även i fortsättningen ska krävas utmärkta kunskaper i svenska av personalen vid den svenska enheten.

Folktinget motiverar sitt ställningstagande med att det är viktigt att man har utmärkta kunskaper i svenska när man arbetar med svenska frågor i Finland. Den svenska enhetens uppgift att bevaka hela det svenska utbildningsfältet i Finland kräver i sig utmärkta kunskaper i svenska samt utmärkt kännedom om det svenskspråkiga verksamhets- och utbildningsfältet både på lokal, regional och nationell nivå. Svenska enheten som är en liten enhet och som verkar i en väldigt finskspråkig miljö

är per automatik i en utsatt position på grund av sin minoritetsställning inom Utbildningsstyrelsen. Utmärkta kunskaper i svenska språket samt om den finlandssvenska bildningsstigen är nödvändiga kompetenser för förverkligandet av kultursensitiva beslut inom utbildningssektorn.

Institutet för de inhemska språken

Institutet för de inhemska språken är landets enda expertmyndighet med uppgift är att vårda nationalspråken finska och svenska och att främja språkbruket i samhället. Institutets lagstadgade enhet för den svenska verksamheten arbetar med språkvård, namnvård och klarspråk samt ägnar sig åt ordboksarbete.

Lagförslaget om Utbildningsstyrelsen

Enligt lagförslaget utgör Institutet för de inhemska språken framöver en avdelning inom Utbildningsstyrelsen. Institutet har en särskild enhet för den svenskspråkiga verksamheten, liksom i nuläget.

Institutet har som uppgift att främja språkbruket i samhället när det gäller nationalspråken finska och svenska, detta genom att producera och sprida information om språken och deras varianter inom finländsk kultur och det finländska samhället. Institutet ansvarar för språkvård av finska och svenska, rådgivning och ordboksarbete, samt forskning. Därtill har institutet vissa uppgifter i förhållande till de samiska språken, finskt och finlandssvenskt teckenspråk, romani och karelska. Enligt förslaget motsvarar uppgifterna till sitt innehåll institutets nuvarande uppgifter.

Generaldirektören för Utbildningsstyrelsen har enligt lagförslaget inte beslutanderätt i fråga om de föreslagna uppgifterna för institutet.

Folktingets ställningstagande

Folktinget understöder lagförslaget. Med den avsedda organisationsstrukturen strävar man efter att säkerställa oberoende sakkunskap i verksamheten när det gäller bland annat språkvård, textvård och ordboksarbete.

Folktinget föreslår därtill att institutets rätt till självständigt beslutsfattande omfattar innehållet i den kommunikation som hänförs till institutets uppgifter. Det här kan motiveras med att en stor del av arbetet handlar om att kommunicera och samverka med många olika slag av språkbrukare.

För att trygga den svenska enhetens verksamhetsförutsättningar är det därtill nödvändigt att institutet liksom i nuläget har beslutanderätt i rekryteringsfrågor. Det här gäller bland annat rätten att besluta om behörighetsvillkor gällande utbildning och språkkunskaper för den personal som rekryteras till enheten, där utmärkta kunskaper i svenska är ett primärt kriterium med hänvisning till de lagstadgade uppgifterna och verksamhetens art.

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Christina Gestrin

folktingssekreterare

Camilla Grundström

biträdande folktingssekreterare

Kristina Beijar

sakkunnig i förvaltningsfrågor

Grundström Camilla
Svenska Finlands folkting